

به نام خدا

حمایت خانواده راهی به سوی خوش بینی و اشتیاق به تحصیل

مولفان :

رقیه محمدی لک

مریم آرنگ پور

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۲)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

سرشناسه: محمدی لک، رقیه، ۱۳۵۳-
عنوان و نام پدیدآور: حمایت خانواده راهی به سوی خوش بینی و اشتیاق به تحصیل / مولفان
رقیه محمدی لک - مریم آرننگ پور.
مشخصات نشر: ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری: ۴۰ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۳۹-۷۰۳-۵
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
یادداشت: کتابنامه: ص ۳۵-۴۰.
موضوع: حمایت خانواده - خوش بینی - اشتیاق به تحصیل
شناسه افزوده: آرننگ پور، مریم، ۱۳۵۴
رده بندی کنگره: LC۴۷۱۴
رده بندی دیویی: ۳۷۱/۹۰۹۶۲
شماره کتابشناسی ملی: ۹۴۲۳۱۶۳
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

نام کتاب: حمایت خانواده راهی به سوی خوش بینی و اشتیاق به تحصیل
مولفان: رقیه محمدی لک - مریم آرننگ پور
ناشر: ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)
صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر
تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۲
چاپ: زبرجد
قیمت: ۳۶۰۰۰ تومان
فروش نسخه الکترونیکی - کتاب‌رسان:
<https://chaponashr.ir/ketabresan>
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۳۹-۷۰۳-۵
تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵
www.chaponashr.ir

فهرست منابع

مقدمه	۵
فصل دوم	۹
مبانی نظری	۹
خوش بینی تحصیلی	۹
مفهوم خوش بینی تحصیلی	۱۰
خوش بینی اکتسابی سلیگمن	۱۰
مولفه های خوش بینی تحصیلی	۱۱
سبک های خوش بینی	۱۳
اشتیاق تحصیلی	۱۴
انگیزش	۱۸
مؤلفه های مرتبط با اشتیاق تحصیلی	۱۹
اشتیاق تحصیلی شناختی	۲۰
اشتیاق تحصیلی انگیزشی (عاطفی)	۲۱
اشتیاق تحصیلی رفتاری	۲۱
مدل های اشتیاق تحصیلی	۲۲
حمایت تحصیلی	۲۳
منابع حمایت	۲۵
شخصیت معلم و فشارهای روانی معلم	۲۶
امنیت عاطفی معلم	۲۷
نگرش های معلم	۲۸
سبک های معلم	۲۸

۲۹	ارزش صحبت کردن معلم
۲۹	حمایت تحصیلی خانواده (والدین)
۳۰	مفهوم و تعریف حمایت همسالان
۳۱	نظریات حمایت تحصیلی
۳۱	نظریه شناختی اجتماعی
۳۲	نظریه یادگیری اجتماعی
۳۲	نظریه خودپنداری
۳۳	روابط متقابل: رفتار - شخص - محیط

دانش‌آموزان امروز، آینده‌سازان کشور هستند آموزش و پرورش نقش اصلی را در پرورش این دانش‌آموزان بر عهده دارد. از جمله عواملی که بر پیشرفت آنها تأثیر می‌گذارد خوش بینی است خوش بینی به معنای یک باور مثبت در دانش‌آموزان است مبنی بر اینکه آنها قادر هستند با تأکید بر یادگیری خود، اعتماد و احساس هویت به مدرسه زمینه پیشرفت تحصیلی خود را فراهم آورند. خوش بینی تحصیلی به عنوان مدلی برای ترکیب احساس هویت، تأکید تحصیلی و اعتماد دانش‌آموز به معلم در محیط‌های آموزشی برای پیش بینی عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان در نظر گرفته شده است (ایرن^۱، ۲۰۱۲). خوش بینی تحصیلی شامل خودکارآمدی، اعتماد فردی و بهبود تحصیلی در سطح فردی و اجتماعی است (هوی و تارتر، ۲۰۱۳). در واقع، خوش بینی تحصیلی واجد سه مؤلفه اساسی است: الف) احساس هویت دانش‌آموزان به مدرسه که دانش‌آموزان را به دو دسته اساسی تقسیم می‌کند، در یک سمت، دانش‌آموزانی قرار دارند که احساس هویت به مدرسه خود دارند و اغلب رفتار آن‌ها با کلماتی چون احساس تعهد، الفت، محبت، وابستگی، مشغولیت و دل‌بستگی به مدرسه شان بیان می‌گردد و در سمت دیگر، دانش‌آموزانی که فاقد هویت نسبت به مدرسه خود هستند، رفتار این دانش‌آموزان با کلماتی چون ناخشنود، بیگانه و گوشه‌گیر بیان می‌گردد (وانگ و رویتون^۲، ۲۰۰۹). ب) اعتماد دانش‌آموزان به معلمان خود که شامل موارد زیر می‌گردد: احساس دانش‌آموزان به این امر که معلمان برای گفتگو به راحتی در دسترس هستند، معلمان همیشه آماده کمک کردن هستند و معلمان به خوبی به صحبت‌های دانش‌آموزان گوش می‌دهند. ج) تأکید تحصیلی بر این اصل تکیه دارد که دانش‌آموزان معمولاً در موقعیت‌هایی که فعالیت‌های جالب و چالش‌انگیز ارائه می‌گردد، به احتمال بیشتر به موفقیت تحصیلی می‌رسند. دانش‌آموز خوش بین با دید مثبت به آینده می‌تواند برای خود هدف تعیین کند. چنین فردی نه تنها بر خود، بلکه بر هم‌کلاسی‌ها و حتی کارکنان مدرسه نیز تأثیر می‌گذارد (ایرانمهر و گیتی پسند، ۱۳۹۵).

از جمله عوامل مؤثر بر میزان یادگیری و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، اشتیاق به تحصیل می‌باشد که می‌تواند نقش کلیدی در ارتقاء و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان ایفاء کند. در واقع اشتیاق به تحصیل از عوامل مؤثر بر یادگیری است و در موفقیت تحصیلی

دانش‌آموزان نقش بسزایی دارند (صادقی، خلیلی گشنیگانی، ۱۳۹۵). این متغیر یکی از شاخصه‌های مهمی است که بر تربیت و یادگیری موفقیت‌آمیز فرد تأثیر می‌گذارد و در آنجا لیاقت‌ها و توانایی‌های دانش‌آموزان به بار می‌نشیند و پیشرفته‌ای علمی حاصل می‌شود (سولبرگ، هاپکینز، اوموندسون، هالویری، ۲۰۱۲). در واقع سرزندگی افراد تأثیر شگرفی بر افزایش توان مقابله‌ای دانش‌آموزان در مقابل مشکلات تحصیلی آنان خواهد داشت (دوجی، روزنتال^۱، ۲۰۱۲). به اعتقاد ریان و فردریک (۱۹۹۷) سرزندگی انرژی نشئت گرفته از خود فرد است و این انرژی از منابع درونی و نه تهدید اشخاص در محیط، نشئت می‌گیرد؛ به عبارت دیگر، سرزندگی احساس سرزنده بودن، نه تحریک و نه اجبار به انجام دادن آن است. وقتی فرد کاری را به‌طور خودجوش انجام می‌دهد نه تنها احساس خستگی و ناامیدی به او دست نمی‌دهد، بلکه احساس می‌کند انرژی و نیروی او افزایش یافته است. به‌طور کلی حس درونی سرزندگی، شاخص معنی‌دار برای سلامت ذهنی است (سولبرگ، هاپکینز، اوموندسن، هالواری، ۲۰۱۲).

دانش‌آموزان امروز، آینده‌سازان کشور هستند و آموزش و پرورش نقش اصلی را در پرورش این دانش‌آموزان بر عهده دارد. از جمله عوامل مؤثر بر میزان یادگیری و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، اشتیاق تحصیلی هست که می‌تواند نقش کلیدی در ارتقاء و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان ایفاء کند؛ بنابراین، بررسی وضعیت اشتیاق تحصیلی و سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان و تعیین رابطه‌ی حمایت تحصیلی و سرزندگی تحصیلی از اهمیت و ضرورت فوق‌العاده‌ای برخوردار خواهد بود. از طرف دیگر نبود پژوهشی که این متغیرها و ارتباط بین آن‌ها را در دانش‌آموزان مورد بررسی قرار داده باشد، ضرورت انجام چنین پژوهشی را موجه می‌سازد. لذا بررسی پیش‌بینی‌های مؤثر بر این دو متغیر در دانش‌آموزان با توجه به اینکه نسل آینده‌ساز جامعه هستند اهمیت پیدا می‌کند. (از جمله عواملی که با اشتیاق تحصیلی و سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان رابطه دارد، حمایت تحصیلی^۲ می‌باشد (مرادی، دهقانی‌زاده، سلیمانی‌خشاب، ۱۳۹۴). پشتیبانی آموزشی برای هر منبعی وجود دارد که مستقیم یا غیرمستقیم میزان علاقه و عملکرد آموزشی را در دانش‌آموزان افزایش می‌دهد. حمایت تحصیلی علاوه بر منابع متعدد، جنبه‌های مختلفی همچون حمایت عاطفی (مهیاکردن مشوق‌ها)، حمایت ابزاری (همکاری در انجام

^۱. Duijn, Rosenstiel

^۲. Academic Support

تکالیف) و حمایت شناختی (انتقال اهمیت موفقیت‌های تحصیلی به دانش‌آموز) را نیز دربر می‌گیرد (وینتزل^۱، ۱۹۹۸). وینتزل، باتل، شانون، راسل و لونی^۲ (۲۰۱۰) درباره‌ی منبع حمایت تحصیلی دانش‌آموزان معتقدند: موضوع حمایت تحصیلی از دانش‌آموزان یک موضوع چندبعدی است. نقش معلم-دانش‌آموزان، معلم-والدین و والدین-همسالان، از حمایت تحصیلی ترکیب‌هایی فراهم می‌نماید که هریک به‌تنهایی و در ارتباط با یکدیگر، نقش مهمی در کیفیت و کمیت فعالیت‌های تحصیلی دانش‌آموزان ایفا می‌کنند. پشتیبانی آموزشی پیشرفت در عملکرد و اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان است که منعکس‌کننده انتظارات و ارزش‌های کلاس برای دانش‌آموزان است و تلاش دانش‌آموز برای دستیابی به این ارزش‌ها و انتظارات با تشویق می‌شود. در حقیقت، دانش‌آموز از امنیت کافی برخوردار است و خود را در معرض تهدید محیط‌زیست قرار نمی‌دهد و درگروه معنا پیدا می‌کند. این احساس نه‌تنها با نوع رفتار معلم حاصل می‌شود، بلکه این دستاورد مجموعه‌ای از عناصر تعامل با یکدیگر است. اسکینر و بلمونت^۳ (۱۹۹۳) اعتقاد بر این است که نیازها و اهداف دانش‌آموزان در مدرسه برآورده می‌شوند که یک ساختار پشتیبانی برای آن‌ها لازم باشد. پشتیبانی معلمان، پشتیبانی همسالان و والدین به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا به فعالیت‌های یادگیری شخصی و علایق شخصی خود ارتباط برقرار کنند (نقل از صدوقی، غفاری، ۱۳۹۷). وینتزل (۲۰۰۴) این نشان می‌دهد که دانش‌آموزانی که رابطه مثبتی با هم سن و سالان خود در مدرسه دارند و احساس می‌کنند که حمایت آن‌ها اشتیاق بیشتری برای مدرسه هم رفتاری و هم شناختی دارد. اهمیت تعامل منابع حمایت‌کننده در ایجاد رفتار، احساسات و افکار مثبت را برخی از نظریه‌پردازان از جمله بندورا^۴ (۱۹۸۶) در نظریه‌ی "شناخت اجتماعی" و ریان و دسی^۵ (۲۰۰۹) در نظریه‌ی "خودتعیینی" مورد تأکید قرار داده‌اند. بندورا در نظریه‌ی "شناخت اجتماعی" این به اهمیت و فوریت نقش ارتباط و تعامل در توسعه نتایج رفتاری مثبت اشاره دارد و رایان و دس نیز برای درک کفایت وضعیت خاص بر اهمیت از دست دادن امنیت و روابط اجتماعی تمرکز می‌کنند. در همین راستا و به‌منظور تصریح دقیق‌تر منابع حمایتی جهت فعالیت‌های تحصیلی، فورد^۶ (۱۹۹۲)

1. Wentzel

2. Wentzel, Battle, Shannon, Russell, Looney

3. Skinner, Belmont

4. Bandura

5. Ryan, Deci

6. Ford

بر چهار منبع اصلی پدر، مادر، همسالان و معلم تأکید دارد (به نقل از صدوقی و غفاری، ۱۳۹۷). این به اهمیت و فوریت نقش ارتباط و تعامل در توسعه نتایج رفتاری مثبت اشاره دارد و رایان و دس نیز برای درک کفایت وضعیت خاص بر اهمیت از دست دادن امنیت و روابط اجتماعی تمرکز می‌کنند (قاسمی، مکتبی، حاجی یخچالی، ۱۳۹۶).

فصل دوم

مبانی نظری

خوش بینی تحصیلی

یکی از عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی خوش بینی تحصیلی است که تقریباً مبحث تازه ای است. خوش بینی تحصیلی، اعتقاد به توانایی ها و ظرفیت های درونی دانش آموز نسبت به مدرسه و پیشرفت تحصیلی او است. درگیری تحصیلی شامل سه مولفه: احساس هویت نسبت به مدرسه، اعتماد به معلمان و تأکید تحصیلی می باشد (مکتبی و همکاران، ۱۳۹۶). قابل توجه است که معلم در فضا و بافت مدرسه که یک نظام اجتماعی گسترده است، انجام وظیفه می کند لذا عوامل مربوط به خوشبینی تحصیلی ترکیبی از تأثیرات شخص، کلاس و مدرسه است که بر دانش آموز اثر می گذارد (بدری گرگری، بیرامی و غلامی، ۱۳۹۳). در سال ۱۹۹۸ رئیس انجمن روانشناسی آمریکا، مارتین سلیگمن، زمینه ی تازه ای را برای فعالیت روانشناسان در قرن ۲۱ ارائه داد (سلیگمن، ۲۰۰۲). او فراخوانی مبنی بر جهت گیری دوباره علم که تأکید بیشتری بر ویژگی های مثبت انسانی داشت بیان کرد و آن را روانشناسی مثبت نامید. سلیگمن، استین، پارک و پترسون (۲۰۰۵) بیان کرده اند که روانشناسی مثبت چگونه می تواند همانند چتری، مطالعه ی هیجانانگیز، ویژگی ها، فرایندها و شرایط مثبت را هم در افراد و هم در سازمان ها تحت پوشش قرار دهد. این بیانیه نه تنها نظریه ی یکپارچه ای برای مطالعه موضوعاتی مثل اشتیاق، هیجان و بهزیستی بود بلکه تلاشی سیستماتیک برای گسترش شرایط بهینه بشر به شمار می رفت. در دو دهه ی اخیر رویکرد روانشناسی مثبت مورد توجه بسیاری از روانشناسان قرار گرفته است (سلیگمن و سکزنت میهالای^۱، ۲۰۰۰). نتیجه ی توجه به جنبه های مثبت روانشناسی، ایجاد سازه های جدید است که در این راستا، خوش بینی به عنوان یکی از جدیدترین سازه های روانشناسی مطرح شد (اسچنن موران و همکاران، ۲۰۱۳).

مفهوم خوش بینی تحصیلی

تعریف فرهنگ لغت از خوش بینی، دو مفهوم مرتبط را شامل می شود. نخست یک گرایش امیدوار کننده یا اعتقادی محکم است که موجب تسلط فرد بر شرایط می شود. دوم باور به این عقیده یا تمایل که دنیا بهترین جهان موجود است. فرهنگ عمید (۱۳۸۹) خوش بینی را به کارها و پیش آمدها به نظر نیک نگرستن و فرد خوش بین را کسی که به هر امر و پیش آمدی از روی بدگمانی و سوءظن نگاه نکند و به کار خود و آینده خود امیدوار باشد دانسته است. عموم مردم خوش بینی را در نظر گرفتن نیمه پر لیوان یا عادت به انتظار پایانی خوش، برای هر دردسر واقعی، در نظر می گیرند (سلیگمن، رایوچ، گیلهام، ۱۳۹۱). خوش بینی عبارت است از یک هیجان قدرتمند و یک انتظار درباره ی این فرض که همه چیز به رغم موانع و مشکلاتش خوب خواهد شد (اونوار و اوسراقلو و اوسلو^۱، ۲۰۱۲). شییر و کارور^۲ (۱۹۹۲) تاکید کرده اند که خوش بینی فرایندی است که در آن افراد امید به بهترین ها دارند و در زندگی روزمره خودشان به جای نتایج منفی، انتظار نتایج مثبت را می کشند. آن ها معتقدند خوش بینی با انتظارات بالا درباره موفقیت ارتباط دارد و باعث انگیزه می شود. منظور از خوش بینی بنا به نظر کارور شامل انتظار کلی است که همه چیزها در زندگی به خوبی پیش می رود (به نقل از انوار و همکاران، ۲۰۱۲). سلیگمن خوش بینی را نوعی سبک تبیین رویدادها و تشکیل یافته از سه مؤلفه ی تداوم، فراگیری و شخصی سازی می داند. اصطلاح خوش بینی همچنین برای توصیف برداشت های خاص و خودارزیابی که در مقایسه با استانداردهای عینی بیش از حد مثبت هستند، به کاربرده شده است. اگرچه چنین ادراکاتی احتمالاً غیرواقع بینانه هستند اما می توانند نگرانی ها و شک و تردید افراد را در یک مشکل تسلط دهند و آن ها را دلگرم کنند که تلاش خود را در جهت رسیدن به اهدافشان ادامه دهند (عمادی گنجی خانکهدانی، ۱۳۹۵).

خوش بینی اکتسابی سلیگمن

هوی (۲۰۱۲)، به این امر اشاره می کند که سازه خوش بینی تحصیلی در طی زمان و بر پایه روانشناسی انسان مدار، روانشناسی مثبت و با بهره گیری از تئوری سرمایه

1. Unuvar, Avsaroglu & Uslu
2. Scheie & Carver